

ISLEV KIRKE'S MURVÆRK
Johannes Exner

30. juni 2009

Hver kirke i Danmark har sin egen livshistorie. De ældste begyndte for 1000 år siden. Noget er nedskrevet og huskes. Andet er glemt. Men det interessante er at opdage, at bygningen selv også fortæller historie – på sit eget sprog. Alfabetet er her murværkets sten og mørtel, konstruktioners bjælker og søjler, og arkitekturens vinduer og tagformer. Hvis man forstår dette sprog, som kan læres, vil man som en anden Sherlock Homes kunne afkode mange interessante bygningsdele og bagved liggende hændelser, ved at aflæse og lytte til arkitekturen, ikke kun i Danmark men også i den store verden udenfor.

Islev Kirke er i dag kun 40 år gammel, men dens bygningshistorie begyndte allerede før den blev bygget. På det tidspunkt kunne murværket dog ikke fortælle, for det eksisterede endnu ikke. Men i dag antyder Kirkens særprægede murværk alligevel, at der må have været en forhistorie, siden den ser ud som den gør. Historien kommer her:

Inspirationen til Islev Kirkes rustikke murværk har vi fra de danske middelalderlige kirker, hvor man oppe over hvælvene, hvor vind og vejr ikke har slidt så meget på vægfladerne, kan studere oprindeligt murværk. Den anvendte murmørtel, som her er ren kalkmørtel (cement kendte man ikke), er i fugerne presset ud og glattet henover stenenes ujævnheder, hvor mørtlen sætter sig fast og "forsegler" murværket. Med sine hvide kalkpartier bidrager mørtlen til murværkets karakterfulde poesi. Murværket er ikke "renset pænt" af med saltsyre, som ikke fandtes dengang, men som bruges idag med risiko for skader og kedsommelige overflader.

Kirken var fra vor side tænkt opført i et murværk som nævnt ovenfor, og som vi netop havde afprøvet på vort eget hus med smukt resultat. Murstenen var produceret på Sølyst Teglværk i en gammel ringovn. Det var en hårdbrændt og karakterfuld sten med mange nuancer i farve og struktur, som vi glædede os til at bruge på Islev Kirke.

Men da vi skulle i gang med byggeriet, viste det sig desværre, at teglværket var gået over til en ny produktionsteknik med brænding i tunnelovne, hvilket gav kedelige glatte, ensartede sten. Den gule "keramiske" sten var gået ud af produktion. Vi håbede imidlertid at finde en tilsvarende gul sten på et andet teglværk i Danmark. Men det mislykkedes.

Under vor søgen landet rundt kom vi også til Anebjerg Teglværk, nær Silkeborg, hvor vi fik en stor overraskelse. Her, ved siden af en endnu fungerende gammel ringovn, stod fire mænd omkring en stor roterende træplade med murstensformede firkantede fordybninger. Fra transportbånd bag sig greb mændene med begge hænder den ene kilotunge store lerklump efter den anden, og klaskede den ned i en fordybning i pladen. Det skete med så stor kraft og så voldsomme sprøjt til alle sider, at alle omgivelser og de selv var fuldstændig dækket af vådt gråt ler. - En chokerende overraskende genanvendelse af den gamle "håndstrygnings"teknik, som her yderligere blev fulgt op af tørring og brænding i den kulfyrede ringovn. - Men uden for bygningen stablede de færdige mursten sig op i store stakke. Teglværket havde store problemer med salget. - Stenene var jo ikke "moderne"!

Men vi var begejstrede. Stenenes keramiske karakter og struktur var overbevisende. Der var kun 'et problem: stenene var røde og ikke gule. Alligevel var vi parate til at bruge dem, også usortet. Og teglværket tilbød at køre en portion sten til byggepladsen på Sjælland, til opførelse af en prøvemur.

Det skete også. Muremester Skjellerup syntes godt om stenen, og det påtænkte murværk lød spændende. Han gik straks i gang. Men situationen udviklede sig herefter hurtigt og ubehageligt. Vi havde endnu ikke orienteret bygherren om problematikken med at finde den rette gule sten. Så da et

medlem af byggeudvalget tilfældigvis kom forbi byggepladsen, og så en murer i gang med at opføre en "grim" mur af "røde" mursten, slog han alarm. Jeg blev tilsagt til et hastigt indkaldt møde med byggeudvalget.

Den dag i dag erindrings jeg lokalet med byggeudvalget samlet om et langt bord med formanden for den ene ende og med mig placeret i den modsatte ende. Atmosfæren var anspændt. Jeg anede en alvorlig konflikt under opsejling. Formanden udtrykte sin og udvalgets store forundring over situationen med det igangsatte byggeri, som de ikke havde hørt noget som helst om. Endvidere fandt udvalget det udførte murværks udseende meget problematisk. Hertil kom yderligere, at der helt udenfor aftale var anvendt røde mursten og ikke gule.

Jeg forstod herunder, at vort fortsatte samarbejde hang i en tynd tråd. Og jeg var klar over, at det jeg nu sagde var vigtigt og ville være knald eller fald.

Formanden havde afgivet sin erklæring siddende. Så måske skulle jeg rejse mig op for at vægte mine ord. Jeg er ikke særlig høj og besidder ikke nogen større pondus, men jeg rejste mig op fra min bordende, og gjorde mig så stor som mulig, idet jeg samtidig med strakt arm pegede direkte på formanden. Og med al den vægt og autoritet, jeg kunne præstere, sagde jeg: "Nu skal De ikke komme her og lære mig, hvad der er grimt og smukt murværk, for det har De ikke forstand på". Jeg fortsatte med at forklare, at når det ikke var en gul men rød mursten skyldtes det udelukkende, at det ikke var muligt at skaffe en gul mursten med de ønskede kvaliteter. Jeg afsluttede med at foreslå, at vi, på baggrund af den opståede situation, skulle mødes igen med bedre tid. Så ville jeg fortælle om murværk i almindelighed og redegøre for det påtænkte murværk til Islev Kirke i særdeleshed.

Sådan blev det. 14 dage efter holdt jeg et lysbilledforedrag - om kun mursten og murværk. Det varede to timer, og blev påhørt med stor opmærksomhed. Da det var slut rejste formanden sig og takkede for et lærerigt foredrag, hvorefter han indstillede til medlemmerne, at "følge arkitekten". Ingen indvendte noget herimod undtagen én. Han var muremester og erklærede højt og tydeligt, at han ikke kunne gå ind for "et sådan svineri". Samtidig meldte han sig ud af menighedsrådet.

Efter kirkens opførelse har det været interessant at opleve den store interesse og positive holdning, der voksede frem. Den var så stor at to medlemmer af byggeudvalget ikke kunne blive enige om, hvem der havde haft størst indflydelse på valget af det endelige murværk.

Der er i dag ingen tvivl om, at den unike strukturstærke røde mursten er af stor betydning for Islev Kirkes identitet. Det gælder både eksteriør og interiør, ikke mindst kirkerummet, hvor murværket i det rumskabende nedfaldende strejfende dagslys skaber en stemningsfuld og fredfyldt atmosfære.